

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Omgevingsvisie Heusden

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

22 december 2022 / projectnummer: 3687

1 Advies over het MER in het kort

De gemeente Heusden stelt een omgevingsvisie op om te schetsen hoe de gemeente zich tot 2040 wil ontwikkelen. Om inzicht te krijgen in de gevolgen van deze visie voor de omgeving heeft de gemeente Heusden een omgevingseffectrapport (OER)¹ opgesteld. De gemeenteraad van Heusden heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd te adviseren over het OER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid ervan.

Wat laat het OER zien?

Het OER laat zien hoe de gemeente onderzoek naar leefbaarheid en milieu effecten heeft gebruikt voor hun Omgevingsvisie. Volgens het OER is de inbreng van bewoners, bedrijven en belanghebbenden belangrijk geweest bij het vaststellen van de ambities van de gemeente.

Het onderzoek naar omgevingseffecten is opgebouwd rondom 'woningbouw', 'bedrijventerreinen', 'energietransitie', 'mobiliteit' en 'functieverandering in het buitengebied'. Voor sommige thema's zijn alternatieven onderzocht. Voor woningbouw zijn verschillende locaties onderzocht binnen en buiten de bestaande kernen. Voor de energieopgave zijn twee alternatieven onderzocht; een energiehub met windturbines en zonnevelden en een alternatief met alleen zonnevelden.

Uit het OER blijkt onder andere dat recreatie en toerisme problemen opleveren voor het natuurgebied de Loonse en Drunense Duinen en voor de vesting Heusden. Verder blijkt dat bijna alle woningbouwlocaties (licht) negatief scoren op 'prachtige natuur en landschap'. De plaatsing van windturbines scoort volgens het OER licht negatief op gezond en levendig wonen, terwijl inzet op zonne-energie neutraal scoort, omdat het geen geluidhinder oplevert.

Wat is het advies van de Commissie?

Het OER bevat veel informatie en nuttige constatering over de mogelijke milieueffecten. Randvoorwaarden voor het uitvoeren van de omgevingsvisie komen echter niet aan bod. Dat komt ook omdat het OER nog geen scherp onderscheid maakt tussen wat er in deze omgevingsvisie wordt besloten en wat al eerder is vastgesteld. **De Commissie signaleert daarom bij de toetsing van het OER dat er belangrijke informatie ontbreekt. Het is essentieel om die informatie aan te vullen zodat het belang van de leefomgeving volwaardig mee is te wegen bij het besluit over de Omgevingsvisie Heusden. Het gaat om de volgende punten:**

- **Onderscheid tussen nieuwe keuzes en bestaande afspraken.** Het OER moet laten zien wat de effecten van de visie zijn. Dit vraagt een duidelijk beeld van wat al vaststaat en waarover nog keuzes gemaakt kunnen worden. Omdat een overzicht van al vastgesteld beleid van rijk, regio, provincie en gemeente ontbreekt, zijn de al gemaakte keuzes niet te onderscheiden van de nieuwe keuzes die de gemeente in de visie maakt.
- **De optelsom van opgaven.** Het OER laat op hoofdlijnen de milieugevolgen zien van de afzonderlijke opgaven. Het rapport maakt echter niet duidelijk of de optelsom van alle opgaven betekent voor de omgeving. Of bepaalde opgaven met elkaar botsen of elkaar

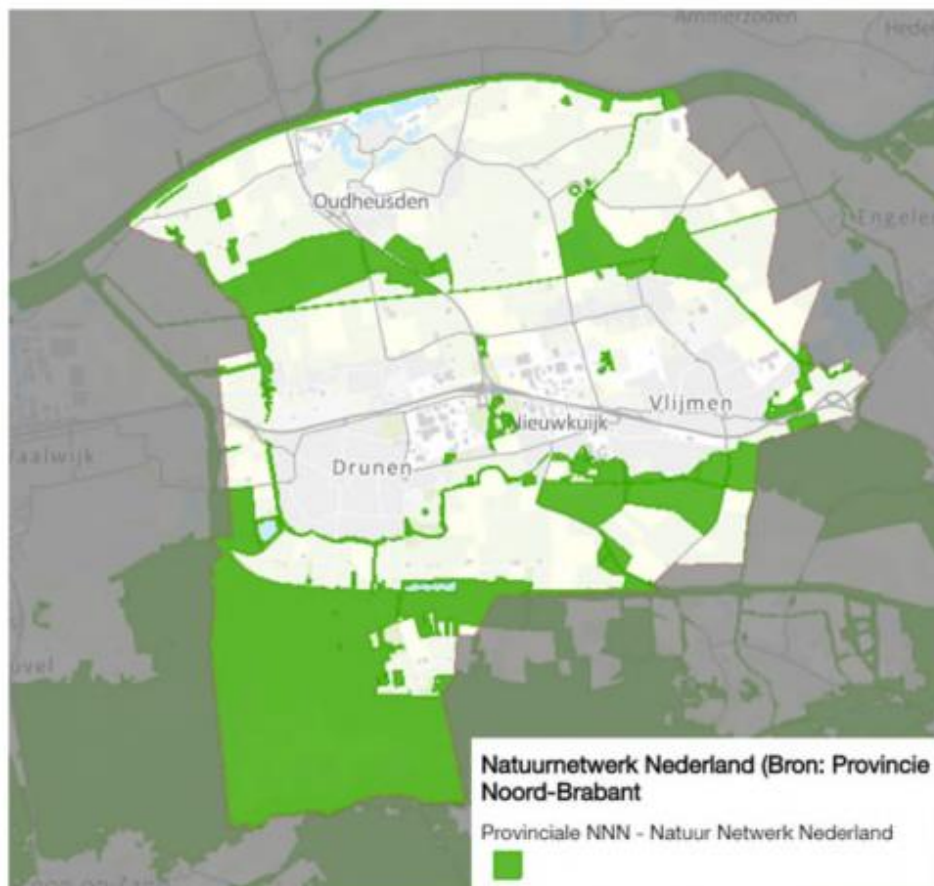
¹ Dit milieueffectrapport wordt door de gemeente een omgevingseffectrapport genoemd. Omgevingsvisie Heusden, omgevingseffectrapport, projectnummer 0465451.100 definitief 13 september 2022.

juist versterken is niet in beeld gebracht. Dit is wel belangrijk, omdat volgens de visie alle geschetste ontwikkelingen mogelijk zijn.

- **De uitleg van de beoordeling van de effecten.** Hoe alle verschillende omgevingseffecten individueel zijn beoordeeld is niet goed na te gaan. Dat komt omdat grotere en kleinere effecten 'bij elkaar opgeteld' zijn. Er is niet goed uitgelegd waarom het ene gevolg zwaarder weegt dan het andere. In de beoordeling zijn onderwerpen samengevoegd die eigenlijk niet samen te voegen of tegen elkaar weg te strepen zijn, zoals natuur en landschap.
- **Natuur.** De gevolgen van de keuzes uit de omgevingsvisie voor de beschermde natuur (figuur 1) zijn niet goed in beeld gebracht. In het bijzonder gaat het om de gevolgen van bedrijventerreinen en van zonnevelden en/of windturbines. Hiervoor is meer informatie nodig waarbij ook de effecten op het weidevogelgebied, ecologische verbindingzones en soorten in beeld worden gebracht.
- **Landschap en cultuurhistorie.** De gevolgen van de keuzes in de visie voor historische en landschappelijke waarden zijn niet als zodanig in beeld gebracht.

De Commissie adviseert de raad deze informatie in een aanvulling op het OER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over de Omgevingsvisie Heusden.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Figuur 1: Natuurnetwerk Nederland in de gemeente Heusden. Bron: OER.

Aanleiding OER

De omgevingsvisie beschrijft het integrale beleid van de gemeente met betrekking tot de fysieke leefomgeving voor de middellange tot lange termijn. Omdat de omgevingsvisie een kader stelt voor projecten waar mogelijk een MER voor nodig is – zoals uitbreiding van woongebieden en bedrijventerreinen – is een plan-MER nodig. Een plan-MER is ook nodig omdat er mogelijke gevolgen zijn voor Natura 2000-gebieden zoals de Loonse en Drunense Duinen en deze in een Passende beoordeling zijn onderzocht.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het OER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeenteraad van Heusden – besluit over de Omgevingsvisie.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer [3687](#) op www.commissiener.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is deze aanvulling essentieel om het milieubelang volwaardig mee te kunnen wegen bij de besluitvorming door de gemeenteraad van Heusden.

In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Onderscheid tussen nieuwe keuzes en bestaande afspraken

Het OER moet onderscheid maken tussen de nieuwe ontwikkelingen die de visie mogelijk maakt en ontwikkelingen waarover al is besloten. Dit inzicht is nodig om te weten wat er al zónder deze visie gebeurt (de referentiesituatie) en wat in de toekomst zou gebeuren wanneer de visie wordt vastgesteld. Het OER brengt vervolgens de omgevingseffecten van die nieuwe ontwikkelingen in beeld.

Uitwerking beleid Rijk, provincie en regio

Het OER moet laten zien welk beleid en welke wet- en regelgeving relevant is voor de omgevingsvisie en of de visie kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Dit onderdeel komt onvoldoende aan bod in het OER, de NOVI ontbreekt bijvoorbeeld. Voor de omgevingsvisie Heusden zijn in ieder geval relevant:

- nationale plannen, zoals de NOVI en het Nationaal Deltaprogramma;
- provinciale plannen, zoals de Brabantse Omgevingsvisie, de omgevingsverordening Noord-Brabant, het Natuurbeheerplan en het beleidskader Natuur 2030;

- regionaal beleid over de ontwikkeling van bedrijventerreinen.²

Gemeentelijke afspraken en keuzes

Uit het OER valt niet goed af te leiden welke (beleids)afspraken de gemeente al gemaakt heeft en welke zij nog wil gaan maken met de omgevingsvisie. Eén voorbeeld is woningbouw. In het OER en de foto van de leefomgeving komt de Gebiedsontwikkeling Langstraat (GOL)³ nauwelijks aan bod. Het OER beschrijft⁴ dat het tweede deel van de ontwikkeling van De Grassen (650 woningen) afhangt van de procedure van de GOL. Dat suggereert dat over dit deel van de Grassen al is besloten, terwijl het tegelijkertijd als alternatief in de visie wordt beoordeeld. Voor de effectbepaling is het relevant of de feitelijke opgave alleen de uitbreidingslocaties in Oudheusden (100 woningen) en Elshout (350 woningen) betreft of ook de inbreiding van de kernen en de uitbreiding van de Grassen bevat. Dit had uit de beschrijving van de referentiesituatie moeten blijken.

Geschikte locaties

Het OER wekt de indruk dat alleen die locaties onderzocht zijn die al in een eerder stadium zijn gekozen. Hierdoor ontbreekt er bijvoorbeeld een analyse van behoefte aan woningbouw en mogelijk geschikte woningbouwlocaties⁵. Wat nu ook niet uit het OER blijkt, is in hoeverre de Langstraat een gewenste locatie is voor woningbouw, aangezien het ook is aangewezen als overstromingsrisicogebied.

Door nieuwe opties boven tafel te krijgen en te onderzoeken zou het OER een grotere meerwaarde leveren. Het onderzoek wint aan kracht wanneer het start bij de inhoudelijke opgave: welke behoefte is er aan woningen of bedrijven in het licht van de regionale programmering⁶? Daarna kan gekeken worden welke locatiekeuzes er zijn. Het OER kan vervolgens tonen wat de omgevingseffecten zijn voor ieder van die locaties. Doordat het OER deze verkenning niet bevat, mist inzicht in de locaties die in de gemeente Heusden beschikbaar zijn om aan de verschillende opgaven te voldoen.

De Commissie adviseert om, in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, de referentiesituatie te verduidelijken. Dit vraagt om een:

- duidelijke omschrijving van ontwikkelingen waarover al is besloten door Rijk, regio, provincie en gemeente;
- duidelijke omschrijving van de nieuwe ontwikkelingen die de Omgevingsvisie Heusden mogelijk maakt;
- verbreding van het onderzoek naar geschikte locaties voor ontwikkelingen.

2.2 Optelsom van opgaven

De gemeente Heusden staat voor verschillende opgaven, zoals voor woningbouw, recreatie en toerisme en energie. Het OER beschrijft deze en geeft op hoofdlijnen inzicht in de

² Verschillende zienswijzen gaan ook in op het belang van regionaal beleid, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van bedrijventerreinen.

³ Het GOL is gericht op het verbeteren van de economische vitaliteit en de leefomgeving in de omgeving van de A59 tussen Den Bosch en Waalwijk. Provincie Noord-Brabant is bevoegd gezag voor dit project. Er is bezwaar aangetekend tegen het plan en de natuurvergunning, de Raad van State behandelt dit momenteel.

⁴ Zie pagina 24 en 25 van het OER.

⁵ Verschillende zienswijzen gaan in op een woningbouwlocatie in Drunen.

⁶ Ook de gemeente Vught vraagt hiernaar in haar zienswijze.

gevolgen van deze opgaven. Wat echter nog onvoldoende aan bod komt is het totaalbeeld: wat zijn de gevolgen als alle opgaven gerealiseerd gaan worden? Hierdoor is onduidelijk in hoeverre tussen de verschillende opgaven spanning ontstaat, waardoor het halen van ambities onder druk komt te staan en 'niet alles overal past'. Het gaat om de vraag of alle ontwikkelingen letterlijk in de ruimte passen, maar ook of de gewenste leefomgevingskwaliteit bereikt wordt.

Er zijn verschillende manieren om keuzes met elkaar te confronteren. Een manier om dat te doen is door een aantal thema's met elkaar te laten botsen, zoals:

- Woningbouw/bedrijventerreinen versus mobiliteit⁷;
- Landschap en natuur versus energieopgave;
- Natuurherstel en -behoud versus recreatie en toerisme.

Een andere manier om dat te doen is om voor de ruimtelijke planning telkens één thema of ontwikkeling (wonen, energie, bedrijventerreinen, mobiliteit) leidend te maken en te beschouwen wat het voor andere thema's of ontwikkelingen zou betekenen. Zo beantwoordt het OER essentiële vragen: namelijk of alle gewenste ontwikkelingen in de beschikbare ruimte passen en of de gewenste leefomgevingskwaliteit bereikt wordt.

De Commissie adviseert om, in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming de spanning tussen en de samenhang van de keuzes te beschouwen en de milieugevolgen ervan te beoordelen.

Vervolgbesluiten

De visie stelt de kaders voor de ontwikkeling van de gemeente tot 2040. Woningbouw, de ontwikkeling van bedrijventerrein en een energielandschap worden mogelijk gemaakt. Het OER beschrijft niet welke vervolgbesluiten nodig zijn om de visie te realiseren. Dat kunnen omgevingsprogramma's zijn, of een omgevingsplan. Daardoor is nu ook niet helder op welke wijze dilemma's – bijvoorbeeld tussen toerisme en natuur – op te lossen zijn.

De Commissie beveelt aan om bij de besluitvorming over de omgevingsvisie aan te geven hoe de vervolgbesluitvorming er uitziet, welke randvoorwaarden de omgevingsvisie meegeeft aan deze vervolgbesluiten en op welke manier daarbij rekening wordt gehouden met de milieueffecten en potentieel conflicterende ambities.

Proactief sturen op energieopgave

De energieopgave komt in het OER aan bod. Ten opzichte van de REKS⁸ 1.0 geeft het OER echter geen extra informatie over hoe een energielandschap of -hub eruit kan zien. Het is daarom nu nog niet te beoordelen wat precies de milieueffecten zijn van het uitvoeren van de REKS. Of mitigerende maatregelen nodig zijn, is daarom ook niet te bepalen. Die informatie is nuttig voor de gemeente, omdat ze op basis van deze informatie randvoorwaarden kan bepalen voor de energieopgave. Daarmee kan ze bijvoorbeeld sturen op landschapswaarden of nabijheid bij woningbouw. Dit sluit aan bij de door de gemeente gewenste regierol bij uitwerking van de RESK 2.0.

De Commissie merkt op dat de gemeente juist in dit stadium de kans heeft om proactief te sturen op de energieopgave. Dat is in deze fase van belang, omdat de REKS 1.0 gereed is en

⁷ Bereikbaarheid, verkeersveiligheid en verkeersgeluid zijn belangrijke leefbaarheidseffecten als gevolg van (auto)mobiliteit.

⁸ Regionale Energie- en Klimaatstrategie.

de REKS 2.0 nog ontwikkeld moet worden.^{9,10} De gemeente heeft nu de mogelijkheid om de eigen wensen en randvoorwaarden te onderzoeken en deze in te brengen bij de REKS 2.0. Dat vraagt wel dat er nu een integraal beeld is van de verwachte omgevingskwaliteit en dat eventuele aandachtspunten duidelijk zijn. Een dergelijke analyse wordt echter doorgeschoven naar de toekomst, maar onduidelijk is waar en wanneer. Mogelijk kan dit inzicht nog niet gegeven worden omdat de inhoud van de REKS-afspraken nog onvoldoende bekend is. In dat geval moet wel het proces in beeld gebracht worden. Daaruit moet blijken waar en wanneer de omgevingsgevolgen van de energieopgave in detail in beeld worden gebracht en hoe milieuafwegingen daarover plaatsvinden. Doel hiervan is om de omgevingseffecten van de energietransitie expliciet een plek in de besluitvorming te geven.

Daarvoor is het bijvoorbeeld nodig om:

- een schatting geven van wat er nu geproduceerd wordt, wat er zou kunnen worden opgelost met zon op dak, en hoeveel er dan nog met zon en wind opgewekt moet worden.
- in beeld te brengen hoe een energielandschap eruit kan zien. Werk hiervoor visualisaties, zodat de landschappelijke effecten inzichtelijk worden.
- aan te geven wat op hoofdlijnen de gevolgen zijn van 90 hectare zonnevelden, en hoe deze gevolgen verschillen wanneer de zonnevelden geconcentreerd of verspreid worden.
- de beoordeling van zon en wind in balans te brengen door criteria gelijkwaardig voor beide opties toe te passen en aandacht te geven aan de noodzakelijke capaciteit en flexibiliteit van het netwerk.

De Commissie beveelt aan om inzichtelijk te maken wat de omgevingseffecten zijn van de energietransitie, of in ieder geval aan te geven wanneer en op welke wijze de milieugevolgen van de energietransitie en de Omgevingsvisie wel in beeld worden gebracht.

Windturbinenormen

Het Rijk werkt momenteel aan een Amvb¹¹ over windturbinenormen (met m.e.r.). Het is niet bekend welke normen hierin opgenomen zullen worden. De Commissie adviseert daarom om een gevoeligheidsanalyse op te nemen, zodat het OER bij de omgevingsvisie ook van toepassing is wanneer de normen in de Amvb afwijken van wat nu is onderzocht in het OER.

2.3 Uitleg van de beoordeling van de effecten.

De wijze van beoordelen van omgevingseffecten is niet goed na te gaan. Hierdoor ontbreekt belangrijke beslisinformatie voor de gemeenteraad. De Commissie heeft de volgende zorgen bij de beoordeling:

- **Onterecht samengevoegd.** De beoordeling van het domein 'prachtige natuur en landschap' bestaat bijvoorbeeld uit een optelsom van scores voor natuur, historisch kapitaal, klimaatadaptatie, bodem, water en ondergrond.¹² Dit gaat voorbij aan het feit dat deze onderwerpen verschillend van aard zijn en effecten strijdig met elkaar kunnen

⁹ Zie ook zienswijze Tegenwind.

¹⁰ Naar verwachting in 2023.

¹¹ Algemene maatregel van bestuur, hierin worden regels uit wetten worden uitgewerkt.

¹² Zie pagina 9 en 10 van het OER. Onder deze thema's vallen: Natura 2000, NNN, biodiversiteit, Cultuurhistorie, archeologie, landschap, hittestress, droogtestress, wateroverlast, waterkwaliteit, grondwaterstanden, watersysteem, chemische en ecologische bodemkwaliteit, bodemstructuur.

zijn. De afzonderlijke beoordelingen moeten daarom afzonderlijk (en bij voorkeur visueel) weergegeven worden.¹³

- **Onevenwichtige beoordeling.** Grotere en kleinere effecten zijn bij elkaar opgeteld, zonder te duiden waarom ze even zwaar wegen. Bij bedrijventerreinen ogen de beoordelingen even zwaar, zowel voor herstructurering en intensivering op bestaande terreinen als voor een compleet nieuw circulair bedrijventerrein. Het verdwijnen van agrarische grond scoort negatief. Dit komt volgens de toelichting door het negatieve effect voor agrarische ondernemers. De positieve effecten van extra inwoners –op bijvoorbeeld arbeidsplaatsen– is hierin niet meegewogen.
- **Referentie verschil.** Effecten worden beschreven ten opzichte van verschillende referenties. Zo scoren bijvoorbeeld de inbreidingslocaties neutraal op veiligheid en gezondheid omdat het leefmilieu weliswaar niet optimaal is, maar ook niet verschilt van bestaande woningen (relatieve beoordeling).¹⁴ De uitbreidingslocaties scoren negatief op basis van een absolute beoordeling van geluidssituatie en ligging ten opzichte van agrarische bedrijven. Voor andere criteria gelden vergelijkbare zaken. Daarnaast blijft veelal onduidelijk of mitigerende maatregelen mogelijk zijn en of deze mogelijkheid ook in de beoordeling is verdisconteerd.
- **Doelbereik onduidelijk.** Het blijft onduidelijk of de ambities daadwerkelijk gerealiseerd worden. Zo zijn de verschillende woningbouwlocaties ten opzichte van elkaar beoordeeld, maar het is onduidelijk of daarmee (bijvoorbeeld) de ambitie ‘verbonden kernen wonen’ behaald wordt of niet. De inbreidingslocaties en de uitbreidingslocatie Elshout-Zuidwest scoren positief op deze ambitie. Of alle plannen en maatregelen samen voldoende bijdragen aan ‘verbonden kernen’ maakt het OER nog niet helder.

Door de beoordeling beter navolgbaar te maken komt in beeld of er aanvullende maatregelen nodig zijn en welke keuzes een grote invloed hebben op een bepaald thema. Dit is noodzakelijke beslisinformatie omdat daarmee inzichtelijk wordt welke voorgenomen ontwikkelingen welke milieugevolgen hebben.

De Commissie adviseert om, in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, de beoordeling beter navolgbaar en inzichtelijk te maken, waardoor de eventuele noodzaak voor aanvullende (mitigerende) maatregelen in beeld komt.

2.4 Natuur

Binnen de gemeentegrenzen liggen twee Natura 2000-gebieden (‘Loonse en Drunense Duinen & Leemputten’ en ‘Vlijmens Ven, de Moerputten & Bossche Broek’). Een groot deel van de gemeente is onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland (NNN, zie figuur 1 in dit advies) en ook de gemeente zelf heeft ecologische structuren aangewezen. Zo is aan de zuidzijde van de gemeente weidevogelgebied aangewezen.¹⁵ De foto van de leefomgeving maakt duidelijk dat in het buitengebied van de gemeente veel beschermde natuur aanwezig is die sterk onder druk staat. Aangegeven wordt dat natuur en biodiversiteit in algemene zin

¹³ In het OER ontbreekt een samenvattende tabel waarin de omgevingseffecten apart weergegeven zijn.

¹⁴ “Een deel van de locaties zal een minder optimale milieutoestand kennen, maar omdat sprake is van inbreiding, zijn er geen uitschieters te verwachten in vergelijking met het bestaande woningbestand.” Pagina 39 van het MER.

¹⁵ De gemeente heeft in 2014 het Weidevogelconvenant ‘de Vughtse Gement’ gesloten met verschillende partijen ten behoeve van instandhouding en verbetering van het leefgebied van weidevogels.

belangrijke waarden vormen voor de omgevingskwaliteit in de gemeente en een relevant thema vormen voor de omgevingsvisie.

De relevantie van het thema is in de rest van het OER onderbelicht. Dit komt ook doordat de beoordeling gericht is op 'domeinen' en niet op (sub)thema's (zie paragraaf 2.3 van dit advies). Ook is alleen gekeken naar effecten op natuurgebieden die onderdeel uitmaken van Natura 2000 en NNN; de effecten op het weidevogelgebied en soorten zijn buiten beschouwing gelaten. Hierdoor is het werkelijke effect op de alle natuurwaarden niet in beeld. Zeker gezien het belang van gemeentelijk grondgebied voor natuur is de effectbeschrijving in het OER te summier.

Passende beoordeling

Vanwege mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden is een Passende beoordeling opgesteld. Deze is zeer beknopt. Uit de Passende beoordeling blijkt wel dat diverse habitattypen zich nu al sterk negatief ontwikkelen, onder andere door overbelasting met stikstof en door verdroging.

De effectbeoordeling laat zien dat negatieve gevolgen van de omgevingsvisie op deze gebieden – als gevolg van stikstofdepositie en verstoring – niet uit te sluiten zijn. De werkelijke effecten zijn nog onzeker omdat deze sterk afhankelijk zijn van de locatiekeuzes en inpassingsmaatregelen. De omvang van mogelijke effecten en om welke gebieden het gaat is niet uit het OER af te leiden.

De Commissie merkt op dat de effecten van de beleidskeuzes zeer marginaal zijn beschreven, ook voor ontwikkelingen waar nu al wel locaties voor in beeld zijn. Er is bijvoorbeeld weinig aandacht besteed aan het effect van de invulling van de REKS-opgave. De Passende beoordeling signaleert dat de realisatie van windturbines tussen twee Natura 2000-gebieden zorgt voor verstoring door geluid en trillingen van draaiende rotorbladen, versnippering en aanvaringsslachtoffers. Vervolgens geeft de Passende beoordeling aan dat dit met name geldt voor vogels en soorten binnen Natura 2000 en dat de Natura 2000-gebieden niet zijn aangewezen als Vogelrichtlijngebied. De Commissie kan zich niet vinden in deze rederneerlijn, ook de zones rondom natuurgebieden kunnen van belang zijn voor typische soorten¹⁶ van Natura 2000-gebieden waaronder broed- en slaapplaatsen, foerageergebied en migratiezones.

¹⁶ De veldleeuwerik is een typische soort van het habitatype H2310 Stufzandheiden met struikhei. De soort broedt in open landschappen waaronder ook graslanden en open akkerbouwgebieden. Buiten broedtijd is de soort voornamelijk te vinden in stoppelvelden.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, op hoofdlijnen de gevolgen van de visie voor beschermde natuurwaarden in beeld te brengen voor de ontwikkelingen van de bedrijventerreinen en de invulling aan de REKS (zonnevelden en/of windturbines). Breng daarbij ook het effect op het weidevogelgebied, (beschermde en Rode lijst) soorten en de (beoogde) ecologische verbindingen in beeld.

Daarnaast beveelt de Commissie aan om bij de besluitvorming de gevolgen van stikstof in beeld te brengen door indicatieve AERIUS-berekeningen uit te voeren. Voor emissies van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties en bijbehorende verkeersgeneratie zijn kentallen beschikbaar die gebruikt kunnen worden. De berekening kan de gevolgen en de uitvoerbaarheid van de ontwikkelingen inzichtelijk maken en kan helpen bij het maken van een keuze.

2.5 Landschap en cultuurhistorie

2.5.1 Landschap en erfgoed

De gemeente Heusden is rijk bedeeld met erfgoed, waarbij het gaat om monumenten, landschappelijk erfgoed en archeologische restanten van bewoning uit een ver verleden. Het gebied kent een rijke bodemschakering. Van een OER bij een omgevingsvisie mag verwacht worden dat ze het landschap en erfgoed goed in beeld brengt en vervolgens nagaat hoe de (strategische) keuzes uit de omgevingsvisie zich verhouden tot de bestaande kwaliteiten. Het OER gaat daar nu nog onvoldoende op in. Daardoor kan de landschappelijke variatie die samenhangt met het voorkomen van verschillende bodemtypen in de gemeente onvoldoende benut worden om gemotiveerde keuzes te maken waar iets wel of niet past of iets waardevols toevoegt aan het geheel van bestaande omgevingswaarden. De wijze waarop¹⁷ al deze elementen zijn samengenomen in het beoordelingskader (zie paragraaf 2.3. van dit advies), maakt het ook niet goed mogelijk om scherp geformuleerde mitigerende maatregelen te suggereren. Hieronder wordt dit punt met enkele voorbeelden toegelicht. Deze voorbeelden zijn niet uitputtend.

Zuiderwaterlinie

Het deel landschap in de foto van de leefomgeving is gebaseerd op de Cultuurhistorische Waardenkaart uit 2012. Hierin is onvoldoende in beeld gebracht welke landschappelijke structuren samenhangen met de Zuiderwaterlinie, omdat deze pas recent als belangrijk erfgoed is herkend. Het gaat dan om het samenhangend geheel van forten, schootsvelden, bedekte wegen, waterstaatswerken, inundatiegebieden enzovoorts. Zonder deze uitputtende beschrijving kan niet worden nagegaan wat de impact van de ambities, speerpunten en acties op dit type erfgoed zal zijn. Dit strookt ook niet met het gegeven dat de gemeente als deelnemer van de Alliantie Zuiderwaterlinie allerlei ambities heeft onderschreven om deze meer zichtbaar en beleefbaar te maken. De Commissie suggereert om bij de uitwerking een zogenaamde Heritage Impact Assessment op te stellen, zoals deze zijn en worden opgesteld voor andere waterlinies.

¹⁷ Allerlei plussen en minnen over de domeinen van landschap en erfgoed heen worden tegen elkaar weggestrept.

Van Gogh Nationaal Park in oprichting

Het initiatief voor een Van Gogh Nationaal Park is mede ontstaan vanuit de Loonse en Drunense Duinen en is nauw verbonden aan de toeristische en recreatieve ambities van de omgevingsvisie. In het Van Gogh Nationaal Park in oprichting is er sprake van een nauwe verweving van cultuurhistorische en natuurlijke waarden. De cultuurhistorische waarden zijn in het OER onvoldoende beschreven en beoordeeld op mogelijke effecten. De Commissie adviseert om de cultuurhistorische waarden in het OER te beschrijven. Aangezien het park nog in oprichting is, beveelt de Commissie aan om procesmatig te beschrijven hoe de effectbeoordeling in omgevingsplannen of –programma's verder uitgewerkt wordt.

Woningbouwlocaties

Het is nodig om de ruimtelijke opbouw van de dorpen en steden in beeld te brengen, om de keuzes van woningbouwlocaties te onderbouwen. Dan kan bepaald worden of er met de ontwikkeling aangesloten kan worden op een bestaande structuur of dat die versterkt kan worden. Ditzelfde geldt voor het inbreiden van nieuwe gebouwen in de bestaande stedelijke structuur. In de landschappelijke waardenkaart vallen deze gebieden onterecht buiten het plangebied. Dat is onjuist, want het landschap beperkt zich niet tot buiten de randen van de bebouwde kommen. De omgevingsvisie gaat immers over zowel het binnen- als het buitengebied. Deze analyse in het OER is noodzakelijk om de keuzes voor locaties adequaat af te wegen en te onderbouwen, ook vanuit erfgoed.

Energielandschap

In de omgevingsvisie is sprake van energieopwekking door middel van zonnepanelen. Het aanleggen van een zonnepaneel met een rij bomen en struiken eromheen in het open landschap, kan een grote inbreuk betekenen op de beleving van die openheid, zowel door inwoners als toeristen. Daarom moet het OER in beeld brengen of de zonnepanelen in het landschap passen. De openheid van het landschap is hierbij van belang. Openheid kan soms samenhangen met de hierboven aangestipte inundatiegebieden van de Zuiderwaterlinie en dan vertegenwoordigt het een landschappelijk en militair-historische omgevingswaarde. Dat dit niet in beeld is gebracht is een belangrijke omissie. Beschrijf daarvoor de verschillende typen landschap met de identiteitsbepalende kenmerken van het gebied. Geef vervolgens aan in welke mate de opwekking van energie zich daarin kan voegen.

De Commissie adviseert om in een aanvulling op het OER, voorafgaand aan de besluitvorming, een navolgbare confrontatie tussen gespecificeerde historische en landschappelijke omgevingswaarden en de strategische en praktische keuzes in de omgevingsvisie op te nemen.
--

2.5.2 Archeologie

De foto van de leefomgeving bevat een uitstekende kaart van archeologische monumenten en verwachtingswaarden. De ruimtelijke strategieën en keuzes in de omgevingsvisie zijn echter niet met deze kaart geconfronteerd. Dit kan een risico inhouden dat deze keuzes onvoldoende rekening houden met archeologie en in de uitvoering daardoor in problemen komen. De Commissie beveelt aan om voor archeologie een separate analyse uit te voeren en bij de besluitvorming aan te geven waar en wanneer in de verdere besluitvormingsprocessen deze analyse uitgevoerd wordt.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Irma Dekker MSc

dr. Roeland During

ir. Henk Otte

Marianne Schuerhoff MSc (secretaris)

drs. Liesbeth van Tongeren (voorzitter)

drs. Gerrit de Zoeten

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Omgevingsvisie Heusden.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D11.2, "De aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom is een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Heusden.

Initiatiefnemer besluit

College van burgemeester en wethouders van Heusden.

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Gemeenteraad van Heusden.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 18 november 2022 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3687](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

